

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

T. S.

Cím:

Román színielőadás Buda-
pesten félszázadal ezelőtt.

Forrás:

Magyarország

Bp.

(Hely)

1929. II. 28.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Idő

"1874"

Személy

Helyszám

Román színielőadás Budapestten félszázad- dal ezelőtt

„Oláh Thália Pesten! — Bizony úgy van — nincs különben. — A román színművészet a magyar fővárosban ültette fel sátorát. Aztán beszéljenek még az oláh atyafiak a magyar supremáciáról és arról, hogy nyelveket elnyomni és „magyarizálni“ akarunk. Hát nem ők akarják most oláhosítani, Bukuresté tenni fővárosunkat? Eddig arról panaszkodtunk, hogy Budapest a germanisatio harapózik el, most már... de nem, félre a szemrehányásokkal és nemzetiségi féltékenységgel. Erre nincs, legkevésbé sincs okunk.“

Ezzel a gunyoros pár sorral kezdő tárcáját a *Hon* 1874 január 8-iki számában a cikkíró. De nem folytatja ilyen harapósan.

A szóbanforgó román színészek összesen két személyből állottak s két-három nappal előbb a *Baloldal*, a *Reform*, a *Pesti Napló*, sőt a *Hunnia* is közölte, hogy Jonescu ur (artista comica si canteritiu romanu din Galati si sociasza) kómikus színész és énekes Galacból, feleségével együtt megérkezett és néhány színielőadás formájában akarnak némi szellemi élvezetet nyújtani ittlakó román testvéreiknek.

Az előadást a Széchenyi-sétatéri kiosk terében tartották meg s a jegyeket már napokkal előbb 1—2 forintos árban kapni lehetett bizonyos Barianu A. urnál, a Régi Posta-utca 1. szám alatt.

Az előadás napjára a Budapestten tanuló román egyetemi ifjak szépen feldiszipítették a kiosk kis termét virágokkal, de még inkább román nemzetiszínű szalagokkal. A terem egyik sarkába apró színpadi állványt rögtönöztek, felállítottak melléje egy zongorát s a másik oldalon egy spanyolfalat, mely a nagyteremből egy kis hátulsó szobába nyíló ajtó bejáratát takarta el. Ez a spanyolfal

egyébként a sugólyukat is pótolta, mert — amint egy szemfüles riporter felfedezte — a fal mögül Jonescuné maga segítette férje emlékeztethetőségét. A zenészek a karzatot foglaltak helyet s a termet nádszékekkel rakták tele.

Este hét órára összegyülekezett a közönség, amelynek sorát az egykori kritikus így írja le:

„Ha végig tekintünk a különböző kora, nemű, rangu és állásu egyéneknek igen csinos, tarka vegyületű kis societást látunk magunk előtt: bíró, képviselő, hírlapíró, kormányhivatalnok, ügyvéd, ügyvédbojtár, jogász, magánzó, pap, katona (kezdve őrnagyon le az egyéves önkéntes fíkáig) a szépnemből is kezdve a „tisztos matróznak“ — től (már nem tudjuk: hogy jobb fel, vagy) le a fiatal zsengekoru hölgyekig, számos domina kokonyica volt jelen, összesen több, mint száz ember. Ott sűrűg mindenki körül egy román fiatalúr, ki emberemlékezet óta minden román mulatságnak, vagy ünnepélynek a rendezője. Ugy látszik erre van praedestinálva. Melléről elmaradhatatlan a rendezői érdekesség. De hiven is teljesíti tisztét. Ezért sine

qua nonja a román társas köröknek. Valóságos alakká nőtte ki magát. Az elsősorban a román optimatesek foglalnak helyet, köztük a bárósított Pap László. A Mocsonyi dynastia fündökölt távolléte által, egy tagja által sem volt képviselve.“

Hogy a nevezetes Mocsonyi családnak egy tagja sem jelent meg ezen a kétségkívül nem mindennapos eseményen, amely természetesen erősen foglalkoztatta a Budapestten élő románokat, annak oka az volt, hogy ők ur házukban külön előadást tartattak Jonescukkal, amelyen ott volt a „dynastia“ minden tagja. Az előadás után Mocsonyi Györgyök asztalukhoz ültették a színészpárt és gazdagon megvendégelték.

A Mocsonyiak, kik abban az időben vezető szerepet vittek a magyarországi románság

életében a XVII-ik század második felében Macedóniából származtak be. 1783-ban nemesekké lettek és a később meggyilkolt Mocsonyi Péter, mint Torontál vármegye képviselője, tagja volt az 1847-iki pozsonyi rendi országgyűlésnek.

Ebben az időben Mocsonyi György volt a család feje. Nagy házat vittek, körülöttük csoportosult a román intelligencia és éppen ezen a napon, amelyen a Széchenyi-téri kioskban a nevezetes előadás megtörtént a budapesti román ifjuság Petru Major köre tisztelgett Mocsonyi Györgynél és felkérte az általuk rendezendő táncmulatság asszonyává, amit az urnő el is vállalt.

A Mocsonyi-házban tartott udvari előadás

ismét kihívja a *Hon* gunyoros tollu kritikusának tréfálkozó kedvét s ezeket írja:

„Jonescu ur, ki — mint a színlapon is kiemeli — már a török szultán és a románai uralkodó előtt is játszott, amint Budapestre érkezett, azonnal megvitte hódolatát a Mocsonyi-családnak, mely azt „kegyelemben“ el is fogadta.“ Egyébként az a hír is szárnyra kelt éppen az eset kapcsán, hogy a Mocsonyiak egy Budapestten építendő román színház céljaira alapítványt szándékoznak tenni.

A Széchenyi-sétatéri előadás egy mélabus román népdallal kezdődött a *frunza vergyéről*, a zöld levélről, a zöld galyról, amely minden második, harmadik román népdalban előfordul, s amelyről a kritikus azt írja, hogy „mintha azt akarná jelenteni, hogy a román atyafiak már nagyon régen kívánnak zöldágra vergődni“.

Ezekután kilép a színpadra maga Jonescu, aki a kis ajtó mögött dalolt. A közönség zajosan megtapsolja „A havasi román“ című melodráma felét adja elő, — egy havasi pásztor jelmezében — melyben elmeséli, milyen boldog ő a havasok között, juhait legeltetve, nem kívánczik azok közé, akik már szegyenlik a bocskort, meg a harisnyát, pedig az apjuk is azt viselt. Egymásután adja elő

„A szerelmes görög“, „A pandur, mint kol-dus“, „A zsidó házáló“ és végül „A párisi hölgy“ című jeleneteket.

A közönség minden jelenetet lelkesen megtapsolt, de különösen tomboló lelkesedést váltott ki az a kettő, amelyben a görögöt és zsidót kifigurázza. Ennek oka mélyebben kere-

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

Hely

Szerző:

sendő. A románság gyűlölettel volt eltelve a két náció iránt, akik a szó szoros értelmében rajta feküdtek az akkor vajdó, kinlódó kis fejedelemségen s elszívták előle az erőt.

Jonescuné, kiről a kritikus, mint „valódi román szépségről” emlékezik meg, két-három jelenetben működött közre s a közönségnek igen tetszett.

A szünetek alatt a katonazene és a közönség közt sört és csemegéket hordoztak szét. Jellemző, hogy egy hangos román ur botrányt csinált, követelve, hogy tekintettel a nemzeti jellegű estre, a büffében román nemzeti jellegű ételeket áruljanak. Hogy mit értett nemzeti jellegű ételek alatt, az nem derült ki.

Következő napon, január 9-én, Jonescuék második és utolsó előadásán már sokkal kevesebben jelentek meg, noha a műsora jobb volt, s jobban is mulattak. Jonescu egy kis magánjelenetben bemutatta Stousberget, a hírhedt vasutépítőt. Ez a Stousberg volt az, aki elvállalta az oláhországi vasutak építését is többek között s a szó szoros értelmében el is lopta a vasutat, mielőtt meg lett volna. A kis jelenetben metsző gunnyal tárt fel Jonescu a kormány és a képviselők megvesztegethetőségét s a baksis-rendszert, melybe az élelmes szélhámos belekapaszkodva, kifosztotta az országot.

Főként ennek a Stousberg-féle kis jelenetnek köszönhetette Jonescu azt a szimpátiát, amelyet még a magyar közönségből is, sőt a sajtóból is kiváltott. Stousberget ugyanis jól ismerte az akkori Magyarország. Ő volt a keleti vasut vállalkozója s nemcsak Romániát, de minket is becsapott. Ezekben a na-

pokban, amikor Jonescu a Széchenyi-sétateri kioszkban karikírozta Stousberget, a szélhámos éppen „felszinen” volt egy birtokeladási üggyel kapcsolatban, a lapok irták róla s így önkéntelenül is reklámot csináltak a galaci komikusnak.

A közönség hát hálával fogadta a gyűlölt kalandor kifigurázását s tombolva tapsolt Jonescunak.

Ugyancsak nagy sikere volt a „Zsidó nemzetőr” című darabnak, melyben a zsidó gárdista így kiált fel: „Szerencsétlen ország az, mely az én védelmemre szorul”.

Végül nagy tetszés mellett adta elő „A szolgátat nélküli hivatalnok” című kis darabot, melyben egy kozmopolita természetű éhenkórász bürokratát mutat be, aki török, német és muzsika rendszer alatt egyaránt szolgált már és mindég odaállt, ahol koncot kapott.

A közönség jókedvű szetreádszke-kiáltásokkal hagyta el a termet, miután elbucsuzott a színészpártól.

Jókai vicclapja, az *Ústökös* is foglalkozik Jonescuékkal. Január tizediki számában „Román színi előadás Pesten” címmel egy élesnyelvű kis cikket hoz azon a félmagyar, félromán nyelven írva, melyet az erdélyi román paraszt még ma is beszél.

„Mint ajszan Hanibalulu felkautálta nagy dushmanuját: a régi románokat (őseinket!) otthon úgy tett a mi comiculu artistulunk is: Jonescu ur. Idejött Péstára az ungurok közé és pedig éppen a nagy Széchenyiuról elnevezett téren ütötte fel főhadit kortyélját. Hadd lássák az ungurok, hogy mi nekünk is vannak oly komikus, nevetséges embereink, mint nekik.

Váj mámálígá meá, — mily pompásan nyám petrekut! Annyit neveltünk, hogy szinte megpléznýált a brecsinár a derekunkon. Zeu á sá! Hogy ne? — mikor Jonescu ugy kicsufolta a zsidovot, meg a grékut.

man megemiekeztünk a nyolcvannýolc éves Szentgyörggyi István közelebbi kolozsvári színpadi szerepléséről. A *Sárga csikóban* zsúfolt ház, szakadatlan tüntetések között játszotta el Gelecséri pusztabíró hatásos szerepét. A nagy mulatójelenetet ugyanazzal a jókedvvel, frissességgel játszotta, a csárdást a tüzről pattant Kun Magdával ugyanolyan ellenállhatatlan tüzzel járta a csodálatos öreg ur, mint évtizedek előtt. Most is énekelt és táncolt a zenéhez. Az első felvonás után, amikor is számtalanszor a függöny elé tapsolták, még *interjút* is adott az ámuldozó tudósítónak, aki azt hangoztatta, el sem igen lehet hinni, hogy a pusztabíró nyolcvannýolc éves.

— Pedig bizony, talán már kevés is van hátral — mondta elgondolkozón Szentgyörggyi István. A Csorba Lacinak öltözött Réthely közbevágott:

— Ugyan, Pista bátyám, ne mondj már ilyet!... Ha már nyolcvannýolc évet kibírtál, kibírod te százig is!

— Hm! — Pista bácsi elhummintotta magát. Hamiskás mosoly csillant át az ő jellegzetes szép magyar arcán. — Igaz is biz' az!... Hiszen mán csak egy tucat év van hátra a centennáriumig! — A meghatóan érdekes beszélgetést félbeszakította az ügyelő csengője, melynek hangjára a nyolcvannýolc éves művész lelkiismeretesen felállott, hogy a színpadra menjen, ahol még ezután jött szerepének igazi gerince, Gelecséri pusztabíró nagy mulatójelenete.